

Список використаних джерел

1. Мусієнко О. Л. Теоретичні засади розслідування шахрайства в сучасних умовах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2007. 20 с.
2. Пазинич Т. А. Криміналістична характеристика шахрайств та основні положення їх розслідування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2007. 20 с.
3. Павлова Н.В. Особливості розслідування шахрайства, пов'язаного з відчуженням приватного житла: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Дніпро, 2007. 223 с.
4. Охрімчук Т. В. Криміналістична характеристика шахрайства з фінансовими ресурсами та основні напрями розслідування: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2011. 190 с.
5. Курман О. В. Методика розслідування шахрайства з фінансовими ресурсами: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2002. 227 с.
6. Дехтярьов Є. В. Особливості розслідування шахрайств, вчинених у сфері виконання господарсько-договірних зобов'язань: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Луганськ, 2011. 227 с.

Мищенко Дмитро Олексійович,

завідувач сектору трасологічного обліку
відділу криміналістичних видів досліджень
Запорізького науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України;
Азакерімов Руслан Айбазович,
судовий експерт сектору трасологічного
обліку відділу криміналістичних видів
досліджень Запорізького науково-
дослідного експертно-криміналістичного
центру МВС України

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ВІДПОВІДІ НА КЛОПОТАННЯ ЕКСПЕРТА

Інститут судової експертизи покликаний забезпечити правоохоронні органи та органи судової влади неупередженим джерелом доказової інформації, адже висновок експерта – це в першу чергу результат незалежного дослідження матеріальних об'єктів, явищ, процесів. Однак, як і будь-який інший доказ, висновок експерта не має для суду заздалегідь встановленої сили, відповідно підлягає оцінці, як окремо, так і в сукупності з іншими. Така позиція є єдиною для різних галузей процесуального законодавства та відображена у відповідних кодексах [1–4].

Порядок призначення судових експертиз, прописаний у галузевих процесуальних кодексах, в цілому збігається для адміністративного, господарського, кримінального та цивільного

судочинства [1–4], та, за сталою практикою, більш детально розписаний у відповідних підзаконних актах [6, 7]. Однак, на нашу думку, на сьогодні у законодавстві відсутня достатня регламентація етапу взаємодії суб'єктів на стадії проведення судової експертизи, а саме під час заяви експертом клопотання про надання додаткових матеріалів чи уточнення змісту (обсягу) експертного завдання.

Зокрема, Законом України «Про судову експертизу» та процесуальним законодавством [1–5] гарантовано право судового експерта заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів, необхідних для проведення експертизи, або уточнення змісту (обсягу) експертного завдання (як правило, формулювання питань). Як показує практика, підстав для заяви подібних клопотань завжди достатньо, здебільшого вони обумовлені технічними помилками або неуважністю при складанні документів, що є підставами для проведення експертиз. До найбільш поширених помилок слід віднести:

- зазначення у поставлених питаннях або переліку об'єктів для проведення експертизи невірної кількості (розміру, ваги) цих об'єктів, або їх некоректний опис;

- невідповідність питання фактично наданим об'єктам (надано замок із сувальдним механізмом, а питання ставиться щодо замка з циліндровим механізмом; надано слід рукавички, а питання ставиться щодо сліду взуття тощо).

В більшості випадків для експерта є очевидним наявність помилки у документі про призначення експертизи та він може безпомилково визначити обсяг експертного завдання, яке необхідно вирішити при проведенні експертизи, але, у такому випадку, він вийде за рамки своїх процесуальних повноважень. Саме цьому, навіть у таких очевидних ситуаціях експерт заявляє клопотання ініціатору призначення експертизи.

Основним документом, який є підставою для проведення експертиз згідно чинного законодавства є процесуальний документ (постанова, ухвала) про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом). У документі про призначення судової експертизи зазначаються, з поміж іншого, запитання, які виносяться на вирішення експертів, а також перелік об'єктів, що підлягають дослідженню (у тому числі зразків та інших матеріалів, надісланих експертів, або посилання на такі переліки, що містяться в матеріалах справи). Таке формулювання наведено з Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України [6], однак, в цілому, така позиція простежується в усіх інших проаналізованих законодавчих актах.

Однак, на практиці, при заяві клопотань про уточнення поставлених питань або переліку (опису) об'єктів ініціатори прагнуть оформити відповідь звичайним листом. Така ситуація, на нашу думку,

цілком суперечить вищенаведеним обставинам та є результатом наявних прогалин у процесуальному законодавстві.

Особливо гостро дана проблема стояла кілька років тому, коли будь-яка експертиза у кримінальному процесі призначалася виключно судом за клопотанням органів досудового розслідування. Зокрема, судді при оформленні ухвал спирались на відомості із клопотання ініціатора призначення експертизи, відповідно дублювались усі допущенні помилки або неточності. Коли експерти заявляли з даного приводу своє клопотання про уточнення питань або усунення неточностей тощо, нерідко у відповідь отримували нову ухвалу про призначення експертизи із вже виправленими неточностями. У частині таких ухвал були наявні відомості про заявлене експертом клопотання, у частині – ні, однак резолютивні частини таких ухвал за своєю формою були ідентичні.

Таким чином в кінцевому випадку експерт мав на руках дві ухвали про призначення експертизи – первинну та уточнену, яка за змістом та формою не відрізнялась від первинної. Це створювало відповідні колізії, адже ухвала суду – це процесуальний документ, обов'язковий до виконання суб'єктами процесу.

Подібних випадків вдалося б уникнути, якби в процесуальному законодавстві було введено додаткову норму про можливість уточнення змісту винесеної постанови чи ухвали, при чому не лише в розрізі вирішення клопотання експерта, адже певні помилки можуть бути допущенні у постанові/ухвалі з будь-яких питань. Найбільш логічною формою, на нашу думку, було б введення поняття постанови про уточнення положень іншої раніше винесеної постанови. На практиці подібне рішення було віднайдене в результаті взаємодії суб'єктів процесу, проте його процесуальне закріплення дозволило б покращити взаємовідносини між ними.

Список використаних джерел

1. Господарський процесуальний кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>, дата звернення – 31.10.2021.
2. Кодекс адміністративного судочинства України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>, дата звернення – 31.10.2021.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>, дата звернення – 31.10.2021.
4. Цивільний процесуальний кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>, дата звернення – 31.10.2021.
5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>, дата звернення – 31.10.2021.

6. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: затв. наказом МВС від 17.07.2017 №591. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17>, дата звернення – 31.10.2021.

7. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 №53/5. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>, дата звернення – 31.10.2021.

Модлий Микола Васильович,

завідувач сектору трасологічного обліку
відділу криміналістичних видів досліджень
Черкаського науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ І ТРАСОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ КРОВІ

Кров – рідка тканина, що заповнює артерії, вени і капіляри. Складається з прозорої, біло жовтої плазми (сироватки) і зважених в ній формених елементів: еритроцитів, лейкоцитів, тромбоцитів й ін.

Сліди крові займають одне з головних місць у числі тих доказів, що використовуються правосуддям для встановлення матеріальної істини у кримінальних провадженнях проти життя й здоров'я людини. Під час огляду місця події і інших слідчих (розшукових) дій виявляють сліди крові які несуть криміналістично значущу інформацію. Завдання, що стоять перед органами досудового розслідування під час розслідування низки злочинів, часто потребують проведення дослідження крові , а отже залучення спеціалістів судово-медичної та і трасологічної експертизи. Тому тематика дослідження особливостей трасологічного дослідження слідів крові являється актуальною. Питаннями дослідження слідів крові, зокрема виявлення, вилучення висвітлено в наукових працях Н.М. Дяченко, С.О. Корецької, О.Я. Мазурка та ін.

Під час проведення огляду місця події сліди крові за зовнішнім виглядом можуть мати червоний, бурий або зеленуватий колір, якщо вони давні. При їх опроміненні ультрафіолетовим світлом свіжі сліди крові мають темно-бурий колір, а давні – оранжево –червоний. Пошук слідів крові повинні проводитись на місці події при огляді одягу особи, підозрюваної у вчиненні злочину, при огляді знаряддя , предмета яким було заподіяно ушкодження , одягу і тіла потерпілого.

Для практичного використання в слідчій практиці доцільним є узагальнення видів слідів крові під час розслідування кримінальних правопорушень. Сліди крові можуть бути представлені у вигляді плям